

РЕЦЕПЦІЯ ТЕРМІНІВ УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСОБУ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. В статті зроблено спробу окреслити визначальні ознаки рецепції термінів ужиткового мистецтва з проекцією на підходи відображення етнокультурних концептів у процесі перекладу україномовних реалій англійською мовою. Дослідження зосереджене на парадигмі міжпредметних зв'язків з урахуванням матеріалів регіонального характеру, у першу чергу, народних промислів в Закарпатті. Актуальність розвідки полягає в тому, що однією зі змістовних ознак ужиткового мистецтва українського народу постає його національно маркована термінологічна лексика. Домінантні особливості мовостилу в означеному контексті рецепції охоплюють стереотипні народні уявлення світосприйняття загалом і сутності окремих тематичних пластів з огляду на їхню предметну лексику – зокрема.

Ключові слова: рецепція, терміни, галузева термінологія, ужиткове мистецтво, народні промисли, етнокультурне середовище, переклад.

Zymomyra Myroslava

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

RECEPTION OF APPLIED ART TERMS AS MEANS OF DISPLAYING AN ETHNOCULTURAL ENVIRONMENT IN THE PROCESS OF TRANSLATION IN ENGLISH

Summary. The article attempts to outline the defining features of the reception of the terms of applied art with a projection onto the approaches of displaying ethnocultural concepts in the process of translating Ukrainian-language realities into English. The process of functioning of terminological vocabulary should be viewed through the prism of the national language system. The study focuses on the paradigm of interdisciplinary connections based on materials of a regional nature, primarily folk crafts in Transcarpathia. The relevance of intelligence lies in the fact that one of the content features of the applied art of the Ukrainian people arises its nationally marked terminological vocabulary. The study of lexical units containing a fixed component of national identification in relation to the linguistic picture of specific semantic strata is of particular great importance for the reception by the translator, primarily as an active recipient of a holistic lexical-semantic field. The dominant peculiarities of the speech style in the considered context of reception embrace stereotypical folk representations of the worldview as a whole and the essence of individual thematic layers, taking into account their subject vocabulary – In particular. Numerous lexemes rooted in ethnographic archetypes, where the so-called evaluative critical component is often defined and, more broadly, connotative coloring, indicate the performance of the marked text structure. The spatial objectivity of concepts is characteristic of native craftsmen. A lot of them use such language units, which are characterized by ethnically labeled associations. The corresponding inscriptions on the products expanded the visual and expressive potential of the language. Nationally labeled terminological vocabulary also presents certain difficulties for the reception of the concepts of applied art, in fact, as a means of adequately reflecting the ethnocultural environment in the process of translation into English.

Keywords: reception, terms, industry terminology, applied art, folk crafts, ethnocultural environment, translation.

Постановка проблеми. Однією зі змістовних ознак ужиткового мистецтва українського народу постає його національно маркована термінологічна лексика. Вона містить домінуючі особливості мовостилу, що в означеному контексті рецепції поєднує в собі, у першу чергу, стереотипні народні уявлення світосприйняття загалом і сутності окремих тематичних пластів (наприклад, а) гончарство; б) деревообробні ремесла; лозоплетіння; в) вишивання) з огляду на їхню предметну лексику – зокрема. Йдеться про народні промисли як джерело історичної пам'яті, практично-діяльнісних традицій, концентрованих на окремих регіональних територіях України. Власне, там, де етнографічні, мистецько-фольклорні прояви духовних змагань творять своєрідну субкультуру. Останнє й окреслює індивідуально-авторське розуміння терміно-

логічної лексики ужиткового мистецтва та його засвоєння у процесі перекладу, приміром, спорідненими (англійською, німецькою; українською, російською, польською) й неспорідненими (англійська, українська) мовами. Це дає можливість інтегрувати змістовний позитив фахової лексики з урахуванням національно маркованих словесних забарвлень, понятійних уточнень з огляду на теорію кольору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес функціонування термінологічної лексики слід розглядати крізь призму системи національної мови. Специфіці використання термінів, у т. ч. й ужиткового мистецтва, як маркованих лексем присвячені праці таких учених, як О. Воропай, М. Гладкий, В. Дейнека, П. Дудик, Т. Кияк, В. Кузьменко, В. Лейчик, Г. Лозко, Г. Мелех, В. Наулко, О. Письмиченко, О. Пота-

пенко, Г. Снегова та ін. Проте слід підкреслити: відсутні спеціальні дослідження, які б системно висвітлювали складники змісту рецепції національного маркованих реалій з урахуванням чинника впливу на розвиток особистості традицій народних промислів. Тут варто виокремити ґрунтовну студію «Стильові особливості угорської вишивки Закарпаття (XIX – поч. XX ст.)» [1] А. Копривої, в якій побічно згадується про коло аспектів, що вперше стали предметом нашого дослідження. Окремі важливі моменти порушені у публікації Л. Каленіченка («Художня різьба гуцулів», 1941) [2], М. Шмельової («З історії національного костюма українців Закарпатської області», 1950) [3], П. Жолтовського («Художні промисли в Західних областях України», 1957) [4], І. Симоненка («Народна вишивка Закарпаття», 1957) [5], Л. Сухої («Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої половини XIX–XX ст.», 1959) [6], І. Добрянської («Типи та колорит західноукраїнської народної вишивки», 1959) [7], О. Соломченка («Гуцульське народне мистецтво і його майстри», 1959) [8], М. Курилича («Народне мистецтво і художні промисли Гуцульщини», 1960) [9], С. Вальницької («Різьба та кераміка в Україні», 1964) [10], І. Боднара («Орнаментика карпатських вишивок», 1969) [11], О. Канцедикаса («Гуцульські майстри», 1970) [12], М. Перлага («Народні вишивки Закарпаття», 1972) [13], В. Вітрука («Гуцульське виробництво в латуні», 1975) [14], О. Полянської («Особливості одягу населення Закарпаття», 1976) [15], М. Якібчука («Орнаментика гуцульського дерев'яного різьблення», 1978) [16], В. Качкана («Скарби душі: про майстрів народних художніх промислів на Закарпатті», 1979) [17], Д. Скільського («Гуцульська народна різьба», 1981) [18], Я. Байрака («Сучасне гончарство Закарпаття», 1986) [19], Г. Гориня («Народні промисли лемків Закарпаття», 1986) [20], І. Красовського («Камінь і дерево в народних промислах лемків», 1987) [21], М. Мандибури («Допоміжні види занять (народні промисли», 1987) [22], Г. Лозко («Домашні ремесла і художні промисли», 1995) [23], Л. Оршанського («Основи гуцульського художнього деревообробництва», 2002) [24], Є. Гайової («Лозоплетіння в селі Іза», 2007) [25], Р. Кобальчинської («Закарпатські гуні», 2008) [26], М. Гладкого («Українська народна іграшка», 2009) [27], В. Дейнеки («До питання про типологію термінологічної лексики митної справи», 2009) [28], Г. Мелех («Німецька фахова мова кулінарії: системно-структурні та функційно-семантичні аспекти», 2018) [29] та ін.

Мета і завдання статті. У межах даного дослідження зроблена спроба висвітлити аспекти формулювання відповідно конкретних завдань і цілей.

Мета роботи полягає у з'ясуванні та структурованні основних лексичних і тематичних пластів, а також етнокультурних концептів. Вони служать додатковою аргументацією в дискурсі обґрунтування народних промислів як сфери ужиткового мистецтва з проекцією на рецепцію національно маркованої лексики у процесі перекладу англійською мовою.

Об'єкт дослідження – лексичні й тематичні пласти ужиткового мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Вивчення лексичних одиниць, що містять фіксований компонент національної ідентифікації стосовно мовної картини конкретних семантичних пластів, становить особливе вагоме значення для рецепції з боку перекладача, у першу чергу, як активного реципієнта цілісного лексико-семантичного поля (**народних промислів / folk crafts**). Наші розвідки, у т. ч. кандидатська дисертація «Естетичне виховання молоді засобами народних промислів Закарпаття (1919–1939 рр.)» (Тернопіль, 2013), свідчать про те, що маркованість (фр. *marquer* – позначати) термінологічних означень має об'єктивний статус лексем у межах досліджуваної фахової лексики. Стосовно тематичних пластів ужиткового мистецтва (**ужиткове мистецтво / applied art**) можна стверджувати той факт, що для них примітний національний колорит *консубстанційної лексики / consubstantial vocabulary*. Він і посилює духовно-ментальний феномен відображення дійсності і, зокрема, того середовища, в якому творяться відповідні мотиватори-номени духовної й матеріальної культур, наприклад, субкультури лозоплетіння в селі Іза на Закарпатті.

Примітний факт: у вересні 1921 року у Празі відбулася велика промислова виставка, на якій були широко представлені зразки народних промислів названого села зокрема і всього краю (тодішня офіційна назва Підкарпатська Русь) – загалом. Народне мистецтво українців Закарпаття було репрезентоване у промисловому павільйоні завдяки підтримці Ужгородського крайового кооперативного союзу. Про її успіх відгукнувся видатний культурно-освітній і церковний діяч, нині – Герой України Августин Волошин (1874–1945) на сторінках «Календаря на 1921 рік» у статті «Празька взірцева ярмарка»: «Цікава виставка, що охопила смаки кожного відвідувача ярмарки була, крім того, ще доповнена чудовими етнографічними експонатами з художньо-промислового музею» [30, с. 32].

У цьому дискурсі доцільно назвати також такі приклади, які використано-вуються носіями народних промислів на рівні їхнього прагнення – діяти з прагматичною метою отримати результат. Йдеться про нерідко побутові узагальнення крізь призму ідіом, сталих текстових структур, крилатих висловів: «to be the architect of one's own fortune» / «бути ковалем свого щастя»; «strike while the iron is hot» / «куй залізо, поки гаряче»; «little strokes fell great oaks» / «крапля по краплі і камінь довбає»; «never write what you dare not sign» / «що написано пером – не вирубати сокирою»; «Jennifer has always known her wishes and been the architect of her own fortune» / «Дженіфер завжди знала свої бажання і була ковалем свого щастя»; «to fight fire with fire» / «клин клином вибивають»; «habit cures habit» / «клин клином виганяють»; «tared with the same brush» / «мазані одним пензлем»; «the shoemaker's wife is the worst shod» / «швець без чобіт»; «Harry's the best car mechanic in town but his own car has been broken for a year already – the shoemaker's wife is the worst shod» / «Геррі найкращий автомеханік в місті, але його власна машина вже рік поламана – швець без чобіт»; «art is long, life is short» (лат.: *ars longa, vita brevis* – вислів Гіппократа) /

«життя коротке, мистецтво вічне»; «art is long, life is short and her art will live forevermore» / «життя коротке, мистецтво вічне і її мистецтво буде жити вічно»; «in for a penny, in for a pound» / «взявся за гуж, не кажи, що не дуж»; «there are more ways to the wood than one» / «світ клином не зійшовся»; «between the upper and nether millstone» / «між верхніми і нижніми жорнами»; «he works best who knows his trade» / «справа майстра боїться»; «no pain, no gain» / «без праці немає плоду»; «to jangle on someone's nerves» / «грати на нервах»; «Please do not jangle on my nerves. I'm the most hot-tempered person in the world» / «будь ласка, не грай на моїх нервах, я – найбільш запальна людина на світі»; «he knows how many beans make five» / «він собі на руки сокиру не упустить»; «It's no use pumping a dry well» / «носити воду в решеті; марно качати воду з порожнього колодязя»; «the game is not worth the candle» / «шкурка вичинки не варта»; «the Providence / Divine Providence / God's administration» (лат. *providentia*) / «промисел Божий».

Наведені приклади презентують мотиваційні моделі словосполучень, в яких фіксується, як правило, предмет дії, а також і сама дія. Деякі з процитованих словосполучень ми записали в таких майстрів ужиткового мистецтва села Іза (Закарпаття, Хустський район), як Іван Криванич (1923–2011), Христина Орос (1926–2010), Михайло Щербан (1927–2011), Іван Лукеря (1940–2011), Василь Голоботовський (1941–2008), Василина Орос (1914–2010). Для уродженців цього села, представників кількох поколінь тієї чи іншої родини, лозоплетіння стало чи не єдиним засобом існування від XVIII ст. до нинішньої доби. Важливо, що кожна родина мала свої пріоритети, позначені головною ознакою наступності досвіду – з покоління в покоління [31]. Проведене нами анкетування виявило цілий словничок термінів, що виявляють спосіб мовомислення народних умільців з вкрапленнями діалектної лексики (Марія Німчук, Василь Галас, Дмитро Кондраш, Пелагія Хвуст, Марія Галас, Михайло Хвуст, Андрій Пасулька, Степан Галас, Василь Щербан, Калина Галас, Пелагія Сабов, Андрій Голоботовський, Василь Орос, Марія Пасулька, Василь Кемінь, Михайло Орос, Марія Кемінь, Анна Хвуст, Дмитро Галас, Василь Вакаров, Василина Вучкан, Василина Голоботовська, Михайло Мадяр, Василь Сабов, Іван Ізай, Пелагія Вакаров, Хрестина Галас, Хрестина Орос, Дмитро Орос).

Діалектні ознаки поєднуються, наприклад, у жителів закарпатського села Іза з найбільш поширеним ремеслом ужиткового мистецтва – лозоплетінням. Традиційним було (за нашими спостереженнями від 1810 року) плетіння із: а) лози кошиків, хлібничок, стільців, підставок та інших предметів домашнього вжитку; б) із лика липи, берези кошиків для збирання ягід та грибів. Вони користувалися великим попитом у населення, оскільки були легкими, міцними і зручними в користуванні. Лінгвальним пріоритетом є фахові назви, уживання яких вмотивоване традицією села Іза та діалектними ознаками бойківської говірки.

Для перекладача як реципієнта важливо збагнути стрижневі значення, що відтворюють вну-

трішні й зовнішні ресурси вмотивованих лексем, хоч вони, як правило, стислі, стилістично нейтральні та однозначні, зокрема: *embroidery* – вишивка/вишивання/; *embroiderer* – вишивальник/вишивальниця; *an embroidery of wild flowers* – візерунковий килим польових квітів; *embroidered* – вишитий / прикрашений вишивкою; *embroider in satin-stitch* – вишивати гладдю; *embroider in silk* – вишивати шовком; *embroider on canvas* – вишивати на канві; *cross-stitch – embroidery* – вишивка хрестом; *embroider in gold* – шити золотом; *embroider rug* – вишитий килим; *hand embroidery* – ручна вишивка; *a colourful design was embroidered on the sleeve of the shirt* – на рукаві сорочки був вишитий яскравий візерунок.

У цьому зв'язку заслуговують на увагу ключові лексеми, в яких вирізняється, наприклад,

– іменник: *embroidery* – вишивка/вишивання; *embroiderer* – вишивальник; *earthenwares / pottery* – гончарство/гончарні виробы; *potter* – гончар; *blacksmithing* – ковальство; *blacksmith* – коваль; *ceramics* – кераміка; *craft/trade/field/ business/ industry* – промисел/промисли; *woodworking* – деревообробка; *basket weaving* – лозоплетіння; *carving* – різьба по дереву/випилювання/висікання/різьблений орнамент/різьба/висічена фігура;

– прикметник + іменник (*folk crafts* – народні промисли/народні ремесла; *applied art* – ужиткове мистецтво; *folk art* – народне мистецтво; *decorative art* – декоративне мистецтво; *art castings* – художнє лиття; *Fine Arts* – образотворчі мистецтва; *graphic art* – графічне мистецтво/графіка);

– прикметник + власна назва (*Early Renaissance* – ранній ренесанс; *High Renaissance* – високий ренесанс; *Early Baroque* – ранне барокко; *Late Baroque* – пізні барокко);

– прикметник + прикметник + іменник (*Decorative Applied Art* – декоративно-ужиткове мистецтво; *Industrial Art Design* – промисловий художній дизайн; *Monumental Decorative Art* – монументальне декоративне мистецтво).

Виготовлені з дерева предмети посуду, хатні речі народні умільці завжди прикрашали орнаментом, хрестами, розетками, нерідко додаючи національно марковані українські номени під відповідними образами святих. Прикрасами служили художнє різьблення, випилювання, випалювання, різнокольорове фарбування тощо. Все це служило джерелом додаткової експресії та естетичної вишуканості.

Висновки і пропозиції. Численні лексеми закорінені на етнографічних архетипах, де часто окреслюється так званий оціночно-критичний компонент і ширше – конотативне забарвлення, що вказує на продуктивність маркованої текстової структури. Просторова предметність понять характерна для носіїв народних ремесел. Чимало у їхньому вжитку таких мовних одиниць, для яких характерні етнічно марковані асоціації. Відповідні написи на виробих розширювали зображально-виражальний потенціал мови. Національно маркована термінологічна лексика становить і певні труднощі для рецепції понять ужиткового мистецтва, власне, як засобу адекватного відображення етнокультурного середовища у процесі перекладу англійською мовою.

Список літератури:

1. Коприва А. Стильові особливості угорської вишивки Закарпаття (XIX – поч. XX ст.). *Народознавчі зошити*. 2003. № 5–6. С. 759–765.
2. Каленіченко Л. Художня різьба гуцулів. *Народна творчість*. Харків : Мистецтво, 1941. № 1. С. 60–68.
3. Шмельова М.Н. Из истории национального костюма украинцев Закарпатской области. *Карпатские сообщения Института этнографии*. Москва, 1950. Вып. II. С. 19–30.
4. Жолтовський П. Художні промисли в Західних областях України. *Жовтень*. 1957. № 3. С. 106–118.
5. Симоненко І.Ф. Народна вишивка Закарпаття. *Матеріали з етнографії та художнього промислу*. Київ, 1957. С. 56–85.
6. Суха Л.М. Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої половини XIX–XX ст. Київ : Вид-во Акад. архіт. УРСР, 1959. 104 с.
7. Добрянська І.О., Симоненко І.Ф. Типи та колорит західноукраїнської народної вишивки. *Народна творчість та етнографія*. 1959. № 2. С. 75–83.
8. Соломченко О.Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Київ : Радянська Україна, 1959. 59 с.
9. Курилич М. Народне мистецтво і художні промисли Гуцульщини. *Жовтень*. 1960. № 1. С. 104–109.
10. Вальницька С. Різьба та кераміка в Україні. *Український календар на 1965 рік*. Варшава : Українське суспільно-культурне товариство в Польщі, 1964. С. 237–243.
11. Боднар І. Орнаментика карпатських вишивок. *Народна творчість та етнографія*. 1969. № 2. С. 55–58.
12. Канцедикас А.С. Гуцульские мастера (Декоративно-прикладное искусство Закарпатья). *Дружба народов*. 1970. № 7. С. 150–156.
13. Перлаг М. Народні вишивки Закарпаття. *Народна творчість та етнографія*. 1972. № 4. С. 46–49.
14. Вітрук В. Гуцульське виробництво в латуні. *Український календар на 1975 рік*. Варшава : Українське суспільно-культурне товариство в Польщі, 1975. С. 304–309.
15. Полянська О.В. Особливості одягу населення Закарпаття. *Народна творчість та етнографія*. 1976. № 3. С. 23–29.
16. Якібчук М.М. Орнаментика гуцульського дерев'яного різьблення. *Народна творчість та етнографія*. 1978. № 3. С. 55–59.
17. Качкан В. Скарби душі : про майстрів народних художніх промислів на Закарпатті. *Вітчизна*. 1979. № 9. С. 149–161.
18. Скільський Д.М. Гуцульська народна різьба. *Народна творчість та етнографія*. 1981. № 6(172). С. 44–48.
19. Байрак Я.М. Сучасне гончарство Закарпаття. *Народна творчість та етнографія*. 1986. № 5. С. 78–80.
20. Горинь Г.Й. Народні промисли лемків Закарпаття. *Народна творчість та етнографія*. 1986. № 4. С. 46–49.
21. Красовський І.Д. Камінь і дерево в народних промислах лемків. *Народна творчість та етнографія*. 1987. № 5. С. 21–28.
22. Мандибура М.Д., Федина Р.Й. Допоміжні види занять (народні промисли). *Гуцульщина*. Київ : Наукова думка, 1987. С. 146–157.
23. Лозко Г.С. Домашні ремесла і художні промисли. *Українське народознавство*. 1995. С. 267–279.
24. Оршанський Л., Андріюк П. Основи гуцульського художнього деревообробництва. Косів : Писаний Камінь, 2002. 236 с.
25. Гайова Є. Лозоплетіння в селі Іза. *Народне мистецтво*. 2007. № 1–2. С. 64–65.
26. Кобальчинська Р. Закарпатські гуні. *Народне мистецтво*. 2008. № 1–2. С. 56–59.
27. Гладкий М. Українська народна іграшка. Навчальний посібник. Дрогобич, 2009. 45 с.
28. Дейнека В. До питання про типологію термінологічної лексики митної справи. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. Кіровоград, 2009. Вип. 81(3). С. 71–75.
29. Мелех Г.Б. Німецька фахова мова кулінарії: системно-структурні та функційно-семантичні аспекти : автореф. дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. Чернівці, 2018. 20 с.
30. Волошинь А. Празька взорцева ярмарка. *Календарь на 1921 годъ – имѣющій дней 365*. Ужгородь : УНІО, 1921. Г. 53. С. 32–37.
31. Зимомря М.М. Естетичне виховання молоді засобами народних промислів Закарпаття (1919–1939 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2013. 19 с.

References:

1. Kopriva, A. (2003). Stylovi osoblyvosti uhorskoj vyshyvky Zakarpattia (19 – poch. 20 st.) [Style features of the Hungarian embroidery of Transcarpathia (XIX – early XX century)]. *Narodoznavchi zoshyty*, no 5–6, pp. 759–765.
2. Kalenichenko, L. (1941). Khudozhnia rizba hutsuliv [Artistic carving of Hut]. *Narodna tvorchist*. Kharkiv, no 1, pp. 60–68.
3. Shmelova, M.N. (1950). Iz istorii natsionalnogo kostiuma ukraintsev Zakarpatskoi oblasti [From the history of the national costume of Ukrainians of the Transcarpathian region]. *Karpat'skiye soobshcheniya Ynstytuta etnografyy*. Moskva, no 2, pp. 19–30.
4. Zholtovskiy, P. (1957). Khudozhni promysly v Zakhidnykh oblastiakh Ukrainy [Art crafts in the western regions of Ukraine]. *Zhovten*, no 3, pp. 106–118.
5. Symonenko, I.F. (1957). Narodna vyshyvka Zakarpattia [Folk embroidery of Transcarpathia]. *Materialy z etnografii ta khudozhnoho promyslu*. Kyjiv, pp. 56–85.
6. Sukha, L.M. (1959). *Khudozhni metalevi vyroby ukraintsiv Skhidnykh Karpat druhoi polovyny 19–20 st.* [Art metal products of Ukrainians of the Eastern Carpathians of the second half of the 19th–20th centuries]. Kyjiv: Vyd-vo Akad. arkhiv. URSR. (in Ukrainian)
7. Dobrianska, I.O., & Symonenko, I.F. (1959). Typy ta koloryt zakhidnoukrainskoi narodnoi vyshyvky [Types and color of Western Ukrainian folk embroidery]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 2, pp. 75–83.
8. Solomchenko, O.H. (1959). *Hutsulske narodne mystetstvo i yoho maistry* [Hutsul folk art and its masters]. Kyjiv: Radianska Ukraina. (in Ukrainian)
9. Kurylych, M. (1960). Narodne mystetstvo i khudozhni promysly Hutsulshchyny [Folk art and crafts of the Hutsul region]. *Zhovten*, no 1, pp. 104–109.
10. Valnytska, S. (1964). Rizba ta keramika v Ukraini [Carving and ceramics in Ukraine]. *Ukrainskyi kalendar na 1965 rik*. Varshava: Ukrainske suspilno-kulturne tovarystvo v Polshchi, pp. 237–243.

11. Bodnar, I. (1969). Ornamentyka karpatskykh vyshyvok [Ornamentation of Carpathian embroideries]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 2, pp. 55–58.
12. Kantsedykas, A.S. (1970). Hutsulskye мастера (Dekoratyvno-prykladnoe yskusstvo Zakarpattia) [Hutsul masters (Arts and crafts of Transcarpathia)]. *Druzhba narodov*, no 7, pp. 150–156.
13. Perlah, M. (1972). Narodni vyshyvky Zakarpattia [Folk embroideries of Transcarpathia]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 4, pp. 46–49.
14. Vitruk, V. (1975). Hutsulske vyrobnytstvo v latuni [Hutsul production in brass]. *Ukrainskyi kalendar na 1975 rik*. Varshava: Ukrainske suspilno-kulturne tovarystvo v Polshchi, pp. 304–309.
15. Polianskaia, O.V. (1976). Osoblyvosti odiahu naseleння Zakarpattia [Features of clothing of the population of Transcarpathia]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 3, pp. 23–29.
16. Yakibchuk, M.M. (1978). Ornamentyka hutsulskoho derevianoho rizblennia [Ornamentation of Hutsul wooden carving]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 3, pp. 55–59.
17. Kachkan, V. (1979). Skarby dushi : pro maistriv narodnykh khudozhnikh promysliv na Zakarpatti [Treasures of the soul: about masters of folk art crafts in Transcarpathia]. *Vitchyzna*, no 9, pp. 149–161.
18. Skil'skyi, D.M. (1981). Hutsulska narodna rizba [Hutsul folk carving]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 6(172), pp. 44–48.
19. Bairak, Ya.M. (1986). Suchasne honcharstvo Zakarpattia [Modern pottery of Transcarpathia]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 5, pp. 78–80.
20. Horyn, H.Y. (1986). Narodni promysly lemiv Zakarpattia [Folk crafts of Lemkos in Transcarpathia]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 4, pp. 46–49.
21. Krasovskiy, I.D. (1987). Kamin i derevo v narodnykh promyslakh lemiv [Stone and wood in the Lemkos folk crafts]. *Narodna tvorchist ta etnografia*, no 5, pp. 21–28.
22. Mandybura, M.D., & Fedyna, R.Y. (1987). Dopomizhni vydy zaniat (narodni promysly) [Auxiliary occupations (folk crafts)]. *Hutsulshchyna*, pp. 146–157.
23. Lozko, H.S. (1995). Domashni remesla i khudozhni promysly [Home crafts and art crafts]. *Ukrainske narodoznavstvo*, pp. 267–279.
24. Orshanskyi, L., & Andriiuk, P. (2002). *Osnovy hutsulskoho khudozhnogo derevoobrobnytstva* [Basics of Hutsul Artistic Woodworking]. Kosiv: Pysanyi Kamin. (in Ukrainian)
25. Haiova, Ye. (2007). Lozopletinnia v seli Iza [Basket weaving in the village of Iza]. *Narodne mystetstvo*, no 1–2, pp. 64–65.
26. Kobalchynska, R. (2008). Zakarpatski huni [Transcarpathian Huns]. *Narodne mystetstvo*, no 1–2, pp. 56–59.
27. Hladkyi, M. (2009). *Ukrainska narodna ihrashka. Navchalnyi posibnyk* [Ukrainian folk toy]. Drohobych. (in Ukrainian)
28. Deineka, V. (2009). Do pytannia pro typolohiiu terminolohichnoi leksyky mytnoi spravy [On the Typology of Customs Terminology Vocabulary]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. Kirovohrad, vol. 81(3), pp. 71–75.
29. Melekh, H.B. (2018). *Nimetska fakhova mova kulinarii: systemno-strukturni ta funktsiino-semantychni aspekty* [German professional culinary speech: system-structural and functional-semantic aspects] (PhD Thesis), Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.
30. Voloshyn, A. (1921). Prazhska vzortseva yarmarka [Prague Model Fair]. *Kalendar na 1921 hod – ymeiushchii dnei 365*. Uzhhorod, vol. 53, pp. 32–37.
31. Zymomrya, M.M. (2013). *Estetychne vykhovannia molodi zasobamy narodnykh promysliv Zakarpattia (1919–1939 rr.)* [Aesthetic education of youth by means of folk crafts of Transcarpathia (1919–1939)] (PhD Thesis), Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University.